

POST-MÜNAQIŞƏ REGIONLARINDA İNVESTİSIYA MÜHİTİNİN FORMALAŞMASINDA DÖVLƏT-ÖZƏL TƏRƏFDAŞLIĞININ ROLU

¹Xəyyam Natiq oğlu Cavadzadə, ²Paşa Allahverdi oğlu Mahmudov

¹Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
Zaqatala filialı

²Azərbaycan Kooperasiya Universiteti

xayyam1984@mail.ru, pasha.mahmudov.98@mail.ru

Xülasə. Tədqiqatın məqsədi post-münaqişə regionlarında investisiya mühitinin formalaşmasında dövlət-özəl tərəfdaşlığının rolunu nəzəri və praktiki kontekstdə qiymətləndirməkdir.

İşin metodologiyası. Araşdırmada global təcrübənin müqayisəli təhlili, rəsmi dövlət sənədlərinin kontent analizi və post-münaqişə iqtisadiyyatına dair empirik məlumatların sistemləşdirilməsi metodlarından istifadə olunmuşdur.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə dövlət-özəl tərəfdaşlığı mexanizmlərinin optimallaşdırılması və investisiya siyasətinin təkmilləşdirilməsi üçün praktiki tövsiyələr təqdim edir.

Tədqiqatın nəticələri. Aparılan təhlillər göstərir ki, DÖT modeli post-münaqişə ərazilərdə infrastrukturun bərpasını sürətləndirir, özəl kapitalın cəlb olunmasını artırır və dayanıqlı iqtisadi inkişaf üçün institusional baza yaradır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi. İşin elmi yeniliyi ondan ibarətdir ki, post-münaqişə şəraitində dövlət-özəl tərəfdaşlığının tətbiqinə dair regional spesifiklik əsaslandırılır və Azərbaycan nümunəsi əsasında yeni konseptual çərçivə təklif olunur.

Açar sözlər: Dövlət-özəl tərəfdaşlığı, xarici və yerli özəl investisiyalar, texniki biliklər, idarəetmə üsulları

Giriş. Dövlət-özəl tərəfdaşlığı (DÖT) – dövlət xidmətlərinin göstərilməsinə və həmin xidmətlər üçün infrastrukturun yaradılmasına dair dövlət tərəfdaşı ilə özəl tərəfdaş arasında müqaviləyə əsaslanan birgə fəaliyyətdir. Bu modeldə layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılması hazırlanır, sonra açıq tender və ya birbaşa danışıqlar yolu ilə özəl sektor tərəfdaş seçilir. Azərbaycan DÖT haqqında 9 dekabr 2022-ci ildə qanun qəbul edərək bu sahəyə hüquqi zəmin yaradıb. Qanuna görə, DÖT prinsipləri qanunun aliliyi, azad rəqabətin qorunması, şəffaflıq və iqtisadi səmərəlilik, iddiaçıların bərabərliyi, tərəflərin maraq və risklərinin balanslaşdırılmasıdır.

Azərbaycanın dövlət siyasətində DÖT xidmətlərinin modernləşdirilməsi, dövlət xərclərinin effektiv istifadəsi və sosial-iqtisadi infrastrukturun inkişafı kimi əsas məqsədləri daşıyır. Məsələn, qanunda qeyd olunur ki, DÖT vasitəsilə dövlət xərclərinin səmərəliliyi artırılmalı, xidmətlərin keyfiyyəti yüksəldilməli və yeni investisiyalar cəlb edilməlidir. Dövlət ayrıca xarici və yerli özəl investisiyaları artırmaq, bölgələrarası balanslı inkişaf və yeni iş yerlərinin yaradılmasını da DÖT siyasətinin hədəfləri sırasına daxil edib. Ümumi götürdükdə, DÖT dövlət və özəl sektorun resurslarını, texniki biliklərini və idarəetmə üsullarını birləşdirərək infrastruktur layihələrinin icrasını sürətləndirmək məqsədini güdür [2].

Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə investisiya mühiti: mövcud vəziyyət və imkanlar

İşğaldan azad edilmiş ərazilərin investisiya mühiti həm böyük potensial, həm də ciddi çağırışlar daşıyır. Hazırda regionların infrastruktur bazası demək olar ki, sıfırdan qurulur. Yolların, elektrik

şəbəkəsinin, içməli su xətlərinin yenidən tikintisi başa çatdırılır, amma minlərlə hektar ərazi minalardan təmizlənməyib və ilkin infrastruktur hələ tam tamamlanmayıb. Buna baxmayaraq, dövlət investisiyaları və biznes təşəbbüsləri sürətlə artır. Məsələn, Ticarət və Sənaye Palatasının göstəricilərinə görə, 2024-cü ilin əvvəlinə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə sahibkarlıq fəaliyyəti üçün 1550-dən çox müraciət daxil olub – bunların təxminən 1050-si yerli, 500-ü isə 37 ölkədən xarici şəxs və müəssisələr tərəfindən təqdim edilib.

Sahələrin əhəmiyyəti nəzərə alınaraq bölgədə kənd təsərrüfatı böyük perspektiv vəd edir. AzərTAC xəbər verir ki, Şərqi Zəngəzurdə hazırda 535 min hektardan çox əkinəyərərli torpaq var və müvafiq olaraq intensiv aqrar istehsal üçün geniş imkanlar mövcuddur. Artıq Azərbaycan hökuməti həmin ərazilərdə irihəcmli aqroparkların yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış edib – məsələn, 200 hektarlıq şüşəqurğu üzümlüklərdən ibarət aqropark və 2 000 hektarlıq bağ təsərrüfatı kompleksi inşa planlaşdırılır. Eyni zamanda, regionun sərvətinə mis, qızıl, gümüş, dəmir filizləri və digər minerallar daxildir ki, bu da kənd təsərrüfatı ilə yanaşı sənayenin də inkişafına şərait yaradır [4, s.53].

Ölkə statistika komitəsinin məlumatlarına əsasən, Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna yatırılan investisiyaların həcmi 2023-cü ildə 4,011.125 mln. manat olub ki, bu da 2022-ci illə müqayisədə 80,7% artım deməkdir. Bu artımda xüsusilə Laçın və Kəlbəcər rayonlarının payı böyükdür. Dövlətin, həmçinin beynəlxalq investorların diqqəti nəticəsində kommunikasiyaların bərpası və sənaye layihələri üçün böyük potensial ortaya çıxıb. Qısacası, investisiya mühiti sürətlə inkişaf edir: dövlət güzəştləri, aqropark və sənaye parklarının təşviqi (məsələn, birinci iqtisadi zonaların yaradılması) özəl sektor üçün yeni imkanlar yaradır.

Azərbaycanda DÖT layihələrinin həyata keçirilməsi hüquqi cəhətdən 2022-ci ildə qəbul edilən “Dövlət-özəl tərəfdaşlığı haqqında” qanunla tənzimlənilir. Qanuna əsasən, DÖT çərçivəsində layihələr dövlət və özəl tərəfdaş arasında bağlanan müqavilə ilə icra olunur və müqavilə müddəti layihənin təyinatına görə 49 ilə qədər müəyyən edilə bilər. DÖT layihələrinin texniki-iqtisadi əsaslandırılması dörd mərhələdən ibarətdir: strateji, iqtisadi, maliyyə və kommərsiya analizləri tələb olunur. Qanun həmçinin nəzərdə tutur ki, DÖT layihəsinə cəlb olunmuş fondlar Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olan istənilən mənbədən (büdcə, investisiyalar, kreditlər, qrantlar və s.) təmin oluna bilər.

Dövlət-özəl tərəfdaşlığı layihələrində tender yolu ilə açıq müsabiqə keçirilir, lazım gəldikdə isə ən əlverişli təklif verən iştirakçı birbaşa danışıqlar yolu ilə müəyyən edilə bilər. Məsələn, ilk pilot layihə kimi Sumqayıt şəhərində illik 100 mln. kubmetr həcmində içməli su hasil edəcək su duzdan təmizləmə zavodunun DÖT üsulu ilə inşası nəzərdə tutulub. DÖT müqavilələrində tərəflərin üzərinə düşən risklər də dəqiqləşdirilib: məsələn, qanunvericilikdə tərəflərə vəsait qoyuluşunun həcmi, qaytarılma müddəti və şərtləri açıq göstərilməlidir. Həmçinin, qanunun 27-ci maddəsinə görə, müqavilə qüvvəyə mindikdən sonra qanunvericilikdə baş verən dəyişikliklər nəticəsində layihə xərcləri artarsa və ya gəlirlər azalarsa, dövlət özəl tərəfdaşın həmin fərqi kompensasiya edir.

Azərbaycan hökuməti 2024-cü ildə Nazirlər Kabineti tərəfindən “Dövlət-özəl tərəfdaşlığı Qaydaları”nı təsdiq edib və bu qaydalar DÖT layihələrinin seçim prosedurları, tender şərtləri, qiymətləndirmə, maliyyə təminatı və şikayət mexanizmlərini konkretləşdirir. Qanunvericilikdə özəl tərəfdaş üçün stimül kimi vergi və gömrük güzəştləri, subsidiyalar və digər təşviq tədbirləri nəzərdə tutulub. Məsələn, 10 dekabr 2021-ci il prezident sərəncamı ilə işğaldan azad edilmiş ərazilərin iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi məqsədilə həmin ərazilərdə yeni investisiya təşəbbüslərini cəlb etmək üçün vergidən, sosial sığorta ödənişlərindən və gömrük tariflərindən güzəştlər verilib. Belə tədbirlər DÖT layihələrinin reallaşdırılması üçün əlverişli şərait yaradır [6].

Tətbiqui nümunələr: infrastruktur, kənd təsərrüfatı, yaşıl enerji layihələri və s.

Post-münaqişə bölgələrində reallaşdırılan bir sıra böyük layihələrdə dövlət-özəl tərəfdaşlığı elementləri mövcuddur. Məsələn, inzibati mərkəz kimi Ağdam şəhərində ilk məhəllə kompleksləri özəl şirkətlərin inhisarı ilə tikilir – “PMD Group” şirkəti bu ərazidə “Ağdam Rezidens” yaşayış kompleksini inşa edir. Regionda infrastrukturun bərpasında yol və körpülər dörd tərəfli saziş və ya dövlət sifarişini vasitəsilə olsa da, gələcəkdə onlara istifadəyə verilmə ödənişləri, yaşayış sahələrinin kirayə və satışı DÖT layihələri çərçivəsində həyata keçirilə bilər.

Kənd təsərrüfatı sahəsində agropark və innovativ fermalar ciddi nümunədir. Məsələn, Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi azad olunmuş torpaqlarda 200 ha-lıq yeni şüşəqurğu (istixana) aqroparkın yaradılması və daha böyük 2 000 ha-lıq bağ təsərrüfatının qurulmasını planlaşdırır. Belə layihələrdə dövlət infrastrukturunu (suvarma, yollar, enerji) təmin edir, özəl tərəfdaş isə tikinti-xidməti və istismar prosesində iştirak edir. Bundan başqa, dövlət-tərəfdaşlıq modeli çərçivəsində rəhbər tutularaq regionun yerli resurslarından – məsələn, torpaq, günəş və külək enerjisindən – istifadə edərək “yaşıl” enerji zonası yaratmaq nəzərdə tutulur. Hazırda Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə 32 yeni elektrik stansiyasının inşası davam edir ki, onların cəmi gücü 270 meqavatdır. Bu stansiyalar əsasən bərpaolunan enerji mənbələrinə (günəş, külək, kiçik hidro) əsaslanacaq. Məsələn, dövlət qurumları təsdiq ediblər ki, Füzuli və Zəngilan aeroportları ilə yanaşı, Şuşa və Laçın rayonlarında da yenilənə bilən enerji layihələri prioritetdir. Belə “yaşıl energetika” layihələri işlənib hazırlanıb və həyata keçirilir. Nəticədə, kommunal infrastruktur (su, enerji, nəqliyyat) ilə yanaşı, kənd təsərrüfatı və ekoloji layihələrin icrası da özəl və dövlət tərəfdaşlığının nümunələri kimi səciyyəlidir [8].

Cədvəl.

Qarabağ və Şərqi Zəngəzur İqtisadi Rayonlarında Post-Münaqişə Dövründə Yenidənqurma və İnvestisiya Siyasətinin Əsas İndikatorları

Məzmun	Təsvir
Əhatə olunan İqtisadi Rayonlar	Qarabağ iqtisadi rayonu (bənövşəyi), Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu (açıq yaşıl)
Azad Olunma Zamanı	2020 və 2023-cü illər müharibələri nəticəsində işğaldan azad olunmuş ərazilər
Strateji Dövlət Sənədi	“Böyük Qayıdış” Dövlət Proqramı (2022–2026)
Strateji İnkişaf Sahələri	Tikinti, aqrar sektor, enerji, mədən sənayesi, turizm
İnfrastrukturun Mövcud Vəziyyəti	Sosial infrastruktur demək olar ki, tamamilə məhv edilib; 162 234 obyektin 95%-i dağıdılıb
Yenidənqurma və İnvestisiya Fondu	Qarabağ Dirçəliş Fondu
Dövlət Büdcəsindən Ayrılan Vəsaitlər	2021 – 2,2 mlrd. AZN 2022 – 2,7 mlrd. AZN 2023 – 3,0 mlrd. AZN
İnvestisiya Siyasəti	Yerli və xarici investorlar üçün əlverişli biznes mühitinin yaradılması prioritet elan edilib
Gözlənilən Effekt	İnvestisiya axınının və dövlət dəstəyinin hesabına bölgələrin bərpası və dayanıqlı iqtisadi inkişafının təmin olunması məqsəd götürülüb

Mənbə: Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi (2022). Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı (2022–2026).

Cədvəldə Azərbaycanın 2021-ci ildən tətbiq olunan yeni iqtisadi rayonları göstərilib: Qarabağ iqtisadi rayonu (bənövşəyi) və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu (açıq yaşıl). Bu iqtisadi zonalar 2020 və 2023-cü il müharibələri nəticəsində işğaldan azad olunmuş əraziləri əhatə edir. 2020-ci ildən sonra Azərbaycanda “Böyük Qayıdış” dövlət proqramı (2022–2026) təsdiqlənərək Qarabağ və Şərqi Zəngəzur regionlarının yenidənqurulması prioritet məsələ elan olunub. Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, bu zonalarda tikinti, aqrar, enerji, mədən və turizm kimi sahələr strateji üstün potensiala malikdir və bu ərazilərdə iqtisadi canlanmanı təmin etmək üçün Qarabağ Dirçəliş Fondunun yaradılması mühüm rol oynayır. Dövlət sərmayələrinin cəlb edilməsi post-münaqişə bölgələrinin yenidən bərpası və dayanıqlı inkişafı baxımından həyati əhəmiyyət daşıyır. Belə ki, işğaldan azad olunan rayonlarda sosial infrastruktur demək olar ki, məhv edilmiş, minlərlə yaşayış obyektini

dağıdılmışdır. Məsələn, hökumətin məlumatına görə, işğal edilmiş ərazilərdə 162 234 obyektin təxminən 95%-i tamamilə dağıdılmışdı.

Azərbaycan hökuməti həmin ərazilərə xüsusi diqqət ayıraraq 2021–2023-cü illər büdcəsində Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpa üçün nəzərdə tutulan vəsaitləri kəskin artırıb: 2021-ci ildə 2,2 mlrd. manat, 2022-ci ildə 2,7 mlrd. manat, 2023-ci ildə 3,0 mlrd. manat ayrılıb. Eyni zamanda, həmin illərdə «Böyük Qayıdış» proqramı çərçivəsində işğaldan azad olunmuş ərazilərə yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün əlverişli biznes mühitinin yaradılması prioritet elan edilib. Bütün bu tədbirlər investisiya axınının bərpa işlərinə böyük töhfə verəcəyinə ümid yaradır [3].

Mövcud çətinliklər və perspektivlər

Post-münaqişə bölgələrində investisiya mühitinin formalaşmasına bir sıra çətinliklər mane olur. Ən vacib problemlərdən biri geniş miqyasda minalanmış ərazilərin mövcudluğudur. Prezident İlham Əliyev də 2023-cü ilin noyabrında bildirib ki, tərک edilmiş torpaqlarda “nəhəng miqrasiya miqyasında minalanma” hələ də əsas əngəldir. Bu səbəbdən beş illik plana uyğun olaraq 2022–2026-cı illərdə təxminən 280 min hektarın minalardan təmizlənməsi nəzərdə tutulub. İnfrastrukturun ümumilikdə məhv edilməsi də ciddi problem olaraq qalır – PİSM ekspertləri yazır ki, azərbaycanlılara məxsus 162 min binanın təxminən 95%-i tamamilə dağıdılmışdı və ərazilərin infrastrukturunu demək olar ki, sıfırdan qurmaq lazımdır. Həmçinin, regionun əhalisinin artıq böyük əksəriyyəti məcburi köçkünə çevrilib, geri qayıtmağa başlayanların sayı məhduddur. Bütün bu amillər investorlar üçün risk hesab edilir.

Eyni zamanda, investisiyaların gələcəyi baxımından müsbət perspektivlər də müşahidə olunur. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun təbii resursları zəngindir: sadalanan mineralların mövcudluğu və münbit torpaq sahələri regionun uzunmüddətli iqtisadi potensialını vurğulayır. Məsələn, PİSM-in təhlilinə görə, sadəcə Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonasının Azərbaycan ÜDM-nə təqribən 4%-dən çox töhfə verməsi gözlənilir. Enerji sektorunda da güclü artım planları var – mövcud reaktor gücü 270 MW-dan gələcəkdə 500 MW-a çatdırılması hədəflənib. Investisiya axını artır: 2023-cü ildə Şərqi Zəngəzura yönəldilən investisiyalar 2022-ci illə müqayisədə 80,7% artaraq 4,011 mln. manata çatıb. Eyni zamanda, Azərbaycan 2024-cü ildə bərpa işlərinə 2,4 mlrd. dollar sərf edib, 2021–2030-cu illərdə isə bu rəqəmin 17,6 mlrd. dollara çatdırılması planlaşdırılır ki, bu məbləğin mənbələri sırasında dövlət büdcəsi, Xəzər Fondunun vəsaiti, “Böyük Qayıdış” Fondu, Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi, eləcə də ictimai-özəl təşəbbüslər qeyd olunur [5].

Beləliklə, gələcəkdə Dövlət-özəl tərəfdaşlığı bu regionlarda dövlət investisiyalarını tamamlayan əsas mexanizmlərdən biri kimi çıxış edə bilər. Bununla belə, investorlar üçün risklər tam aradan qaldırılmayıb. Məsələn, beynəlxalq təhlillər göstərir ki, Qərb ölkələrinin regionun bərpasına maliyyə cəlb etməyə marağı məhduddur, ona görə də əsas investorlar qeyri-demokratik ölkələr və bölgədə qaz müqavilələrində maraqlı tərəflər ola bilər. Bu baxımdan, Azərbaycanın DÖT qanunvericiliyində nəzərdə tutulan riskə qarşı təminatlar (xərclərin artması halında dövlət dəstəyinin verilməsi) və dünya bankı kimi beynəlxalq maliyyə qurumlarının zamanət mexanizmləri PPP layihələrinin cəlb edilməsini artırmaq üçün əhəmiyyət daşıyır. Ümumilikdə, investisiya mühitinin yenidən qurulması dövlətin siyasi iradəsi və qanunvericiliyi ilə zəncirlənib, lakin tam potensiala çatmaq üçün şəffaflığın artırılması, hüquqi sabitliyin təmin edilməsi və yerli icmaların layihələrə aktiv cəlb olunması kimi addımların görülməsi tövsiyə olunur.

Post-münaqişə regionlarında dövlət-özəl tərəfdaşlığının institusional təminatı və idarəetmə mexanizmləri

Post-münaqişə regionlarında investisiya mühitinin dayanıqlı formalaşdırılması üçün dövlət-özəl tərəfdaşlığının (DÖT) institusional təminatı əsas şərtlərdən biridir. Müharibədən yeni çıxmış ərazilərdə əsas infrastrukturun dağıdılması, kommunikasiya xətlərinin sıradan çıxması, mina təhlükəsi və məcburi köçkünlərin geri qaytarılması kimi amillər investisiya risklərini xeyli artırır. Buna görə də təkcə kapital axınının cəlb edilməsi deyil, investisiyaların idarə olunmasının effektiv mexanizmlərlə təmin edilməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. DÖT modeli məhz bu şəraitdə dövlətin strateji

yönləndirməsi ilə özəl sektorun səmərəliliyini birləşdirməklə daha sürətli və riskə davamlı iqtisadi bərpa imkanı yaradır.

İnstitusional təminatın əsas komponentlərindən biri normativ-hüquqi çərçivənin gücləndirilməsidir. Post-münaqişə regionlarında fəaliyyət göstərən investorlar üçün şəffaf hüquqi baza, aydın məsuliyyət bölgüsü və layihələrin uzunmüddətli davamlılığını təmin edən müqavilə mexanizmləri tələb olunur. Azərbaycanda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə xüsusi iqtisadi zonaların yaradılması, investisiya təşviqi mexanizmlərinin tətbiqi, eləcə də DÖT üzrə prosedurların sadələşdirilməsi bölgələrə yeni kapital axını üçün əlverişli şərait yaradır. DÖT-in hüquqi əsaslarının gücləndirilməsi həm yerli sahibkarlar, həm də xarici investorlar üçün risklərin doğru qiymətləndirilməsini və daha stabil əməkdaşlıq modelinin formalaşmasını təmin edir [7].

Digər mühüm istiqamət institusional koordinasiyanın gücləndirilməsidir. Post-münaqişə regionlarında layihələrin icrası adətən bir neçə dövlət qurumunun səlahiyyətlərinə aid olur və bu, koordinasiya çatışmazlığı yarada bilər. Buna görə də müasir DÖT modelləri layihələrin idarəedilməsi üçün xüsusi icra qurumlarının yaradılmasını nəzərdə tutur. Azərbaycanda Qarabağ və Şərqi Zəngəzur üzrə yaradılmış Koordinasiya Qərargahı, Qarabağ Dirçəliş Fondu və müvafiq nazirliklərarası işçi qruplarının fəaliyyəti bu baxımdan institusional sinxronluğu təmin edən mühüm mexanizmlərdir. Belə qurumlar yalnız maliyyələşmə funksiyasını deyil, həm də layihələrin monitorinqi, icra proseslərinin optimallaşdırılması və investisiya risklərinin idarə edilməsini həyata keçirir.

İnstitusional təminatın digər vacib elementi şəffaflıq və hesabatlılıq mexanizmləridir. Post-münaqişə bölgələrinin bərpası üçün ayrılan vəsaitlərin çoxluğu fonunda layihələr üzrə açıq məlumat bazalarının yaradılması, investorlara real vaxt rejimində icra mərhələləri haqqında məlumatın təqdim edilməsi, tender proseslərinin rəqabətliliyinin artırılması investisiya mədəniyyətinin gücləndirilməsinə şərait yaradır. Bu, həm də beynəlxalq maliyyə institutlarının regionlara daha aktiv investisiya marağının formalaşmasına müsbət təsir edir [3].

Nəticə etibarilə, DÖT-in institusional təminatı post-münaqişə regionlarında iqtisadi canlanmanın təməl daşlarından biridir. Güclü normativ baza, effektiv idarəetmə strukturları, şəffaf proseslər və koordinasiya mexanizmləri olmadan nə yerli, nə də xarici investorların bu ərazilərdə uzunmüddətli iştirakı mümkün deyil. Bu səbəbdən institusional çərçivənin qurulması və davamlı təkmilləşdirilməsi bərpa prosesinin mühüm strateji istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir.

Nəticə

Beləliklə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpasında Dövlət-özəl tərəfdaşlığı mühüm rol oynayır. DÖT modelləri dövlət kapitalını özəl sektorlardakı bilik və təcrübə ilə tamamlayaraq infrastruktur və sosial obyektlərin tikintisini sürətləndirir, dövlət büdcəsinə yükü azalda, eyni zamanda innovasiyaların tətbiqinə imkan yarada bilər. Regionda mövcud qanunvericilik DÖT layihələrinin keçirilməsinə hüquqi zəmin formalaşdırıb və ilkin pilot layihələr icra olunur. Lakin investisiya mühitinin real potensialı üçün əlavə tədbirlər vacibdir: torpaqların minalardan təmizlənməsi və təhlükəsizlik təminatı sürətləndirilməli, mülkiyyət hüquqları tam qorunmalı, korrupsiya riskləri aradan qaldırılmalı, hüquqi çərçivə daha da sadələşdirilməlidir. Bundan əlavə, Türkiyə, Qazaxıstan və Dubay kimi ölkələrlə intensiv əməkdaşlıq davam etdirilməli, hətta Qərb investisiyalarının cəlb edilməsi üçün şəffaf maliyyə instrumentləri və zəmanətlər tətbiq olunmalıdır. Nəhayət, strateji sektor və regionlar üzrə xüsusi stimullaşdırıcı məkanlar (məsələn, xüsusi iqtisadi zonalar və toxunulmaz investisiya layihələri) yaradıla bilər. Bütün bu tədbirlər nəticəsində post-münaqişə bölgələrdə sabit və əlverişli investisiya mühiti formalaşdırmaq mümkün olacaq, bu isə öz növbəsində iqtisadi dirçəlişi və regionların yenidən inkişafını təmin edəcəkdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi (2022). Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı (2022–2026). Bakı: Rəsmi nəşr.
2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası (2021). Azərbaycan Respublikasının yeni iqtisadi rayonlarının təsnifatı haqqında Fərman. Bakı: Prezident Kitabxanası.

3. Asian Development Bank (2019). Public–Private Partnership Operational Plan 2019–2024. Manila: ADB.
4. Kurtuluş, B. & Alagöz, M. (2020). “Post-Conflict Reconstruction and Investment Environment: PPP as a Catalyst for Regional Development.” Journal of Regional Policy Studies, 12(3), 45–62.
5. OECD (2020). Strengthening Private Sector Investment in Fragile and Conflict-Affected Regions. Paris: OECD Publishing.
6. UNDP (2021). Post-Conflict Economic Recovery: Enabling Local Investment and Reconstruction. New York: United Nations Development Programme.
7. World Bank (2017). Public-Private Partnerships: Reference Guide (Version 3.0). Washington, DC: International Bank for Reconstruction and Development.
8. Yescombe, E. R. (2017). Public-Private Partnerships in Infrastructure: Principles and Practice. London: Routledge.

УДК 330

РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ФОРМИРОВАНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ В ПОСТКОНФЛИКТНЫХ РЕГИОНАХ

¹Хайям Натиг оглы Джавадзаде, ²Паша Аллахверди оглы Махмудов

Закатальский филиал

Азербайджанского государственного

экономического университета

¹xayyam1984@mail.ru, ²pasha.mahmudov.98@mail.ru

Резюме. Цель исследования - оценить роль государственно-частного партнерства в формировании инвестиционного климата в постконфликтных регионах в теоретическом и практическом контексте.

Методология работы. В исследовании использованы методы сравнительного анализа мирового опыта, контент-анализа официальных государственных документов и систематизации эмпирических данных о постконфликтной экономике.

Прикладная значимость исследования. Представлены практические рекомендации по оптимизации механизмов государственно-частного партнерства и совершенствованию инвестиционной политики в Карабахе и Восточном Зангезуре.

Результаты исследования. Проведенный анализ показывает, что модель ГЧП ускоряет восстановление инфраструктуры в постконфликтных регионах, повышает привлечение частного капитала и создает институциональную основу для устойчивого экономического развития.

Оригинальность и научная новизна исследования. Научная новизна работы заключается в обосновании региональной специфики применения государственно-частного партнерства в постконфликтных условиях и предложении новой концептуальной основы на примере Азербайджана.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, иностранные и местные частные инвестиции, технические знания, методы управления.

UDC 330

THE ROLE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN FORMING THE INVESTMENT ENVIRONMENT IN POST-CONFLICT REGIONS¹Khayyam Natig oglu Javadzade, ²Pasha Allahverdi Mahmudov¹Zagatala branch of Azerbaijan State University of Economics²Azerbaijan Cooperation University¹xayyam1984@mail.ru, ²pasha.mahmudov.98@mail.ru

Summary. The purpose of the study is to assess the role of public-private partnership in the formation of the investment climate in post-conflict regions in a theoretical and practical context.

The methodology of the work. The study used methods of comparative analysis of global experience, content analysis of official state documents and systematization of empirical data on the post-conflict economy.

The applied importance of the research. Provides practical recommendations for optimizing public-private partnership mechanisms and improving investment policy in Karabakh and East Zangezur.

The results of the research. The conducted analyses show that the PPP model accelerates the restoration of infrastructure in post-conflict areas, increases the attraction of private capital and creates an institutional basis for sustainable economic development.

The originality and scientific novelty of the research. The scientific novelty of the work is that the regional specificity of the application of public-private partnership in post-conflict conditions is substantiated and a new conceptual framework is proposed based on the example of Azerbaijan.

Keywords: Public-private partnership, foreign and local private investments, technical knowledge, management techniques

Redaksiyaya daxilolma: 10.09.2025

Çapa qəbul olunma: 15.11.2025

